

VAIKO INDIVIDUALIŲ GEBĖJIMŲ ATPAŽINIMO, UGDYMO IR SKATINIMO GALIMYBĖS IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE

Aušra Galinskienė

Jolita Tubelevičienė

2026 m. kovo 26 d., Marijampolė

Tyrimo tikslas – atskleisti vaikų individualių gebėjimų atpažinimo, ugdymo, skatinimo galimybes ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo objektas – vaikų individualių gebėjimų atpažinimo, ugdymo ir skatinimo galimybės.

TYRIMO UŽDAVINIAI

- ▶ Aptarti „gabaus vaiko“ sąvoką, elgesio bruožus bei požymius.
- ▶ Atskleisti pedagogo kompetencijas, individualizavimo ir diferencijavimo svarbą darbui su individualių gebėjimų vaikais.
- ▶ Išanalizuoti efektyvių metodų taikymo galimybes darželyje, siekiant vaikų individualių gebėjimų atpažinimo, ugdymo bei skatinimo.
- ▶ Aptarti skatinančios aplinkos bei ugdymo sistemos tobulinimą darželyje, ugdant vaikų individualius gebėjimus.

TYRIMO METODAI

- ▶ Focus grupės diskusija.
- ▶ Kontent analizė.

TYRIMO METODIKA

Tyrimo dalyviai:

- ▶ 4 administracijos atstovai, 6 skyrių vedėjai, 10 mokytojų.

Tyrimo etapai:

- ▶ pirmas etapas - 2025 m lapkričio 26 d. Marijampolės vaikų lopšelio - darželio „Rasos“ skyriuje
- ▶ antras etapas - 2025 m gruodžio 3 d. Marijampolės vaikų lopšelio - darželio „Rūtos“ skyriuje

TYRIMO REZULTATAI

GABAUS VAIKO DARŽELYJE APIBŪDINIMAS

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Gabaus vaiko apibūdinimas	Aukštesni gebėjimai ir išskirtinumas	17: „Individualiais gebėjimais pasižymintis ir išsiskiriantis iš kitų.“ 5: „Geba daugiau.“ 2: „Aukštesni gebėjimai yra pastebimi.“ 14: „Nuo ankstyvo amžiaus pradeda kalbėti, anksti skaityti.“ 10: „Jei sekasi, tai viskas.“ 13: „Gabus vaikas gali būti ne vienoje srityje.“
Kognityvinis aktyvumas ir poreikis sudėtingesnėms veikloms	Kūrybiškumas ir originalumas	8: „Užduoda daugiau klausimų, ...domisi daugiau, greičiau užduotis padaro.“ 1: „ Smalsus, aktyvus veiklose. Kartais nuobodžiaujantis.“ 13: „... reikia paruošti daugiau negu kitiems, kad jam būtų įdomiau“ 14: „Reikalauja daug daugiau užduotelių.“ 14: „Išsiskiria loginiu mąstymu, kūrybiškumu.“ 11: „...renkasi nestandartinius sprendimo būdus ir saviraiškos priemones“ 16: „Tiek meninėse, tiek kitose veiklose atsiskleidžia kaip stipresnis vaikas.“
Socialinės savybės, elgesio ypatumai	Talentingo vaiko apibūdinimas	12: „Lyderiaujantis kažkurioje srityje.“ 14: „Buvo mentorium, pati kitus vaikus mokino.“ 17: „Ieško bendraminčių grupėje, neradęs daug bendrauja su suaugusiu. Tampa kaip lygiavertis partneris ir padėjėjas.“ 10: „Dažniausiai labai judrūs.“
Talentingo vaiko apibūdinimas	Išgimtas potencialas	20: „Talentingas vaikas tai prigimtis...“ 2: „Gimstama jau talentu...“ 4: „Ateina vaikas į pasaulį... jau yra įgimta“.
Talentingo vaiko apibūdinimas	Specifinė raiška	18: „Talentingas vienoj srity, ne visose...“ 10: „Talentas būna vienoj daugiau srity...“ 1: „...talentą tu turi vienam dalykui...“ 2: „...meniniai, sportiniai gebėjimai“.
Talentingo vaiko apibūdinimas	Aplinkos ir ugdymo sąlygų svarba	20: „Turi būti sudarytos sąlygos plėtoti. ...talentui reikia tam tikros aplinkos ir žmonių, kurie padėtų plėtoti“. 10: „... atskleidi ir tobulini“.
Talentingo vaiko apibūdinimas	Pastangų ir veiklos reikšmė	14: „Talentui tobulinti reikia įdėti darbo“ 1: „Sėkmingai dirba...“ 9: „... pasiekia darbu“.
Talentingo vaiko apibūdinimas	Laisvės svarba atsiskleidimui	17: „Talentingas tai, kai suteiki laisvę“

ELGESIO BRUOŽAI IR POŽYMIAI, PADEDANTYS ATPAŽINTI GABIUS VAIKUS

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Kognityviniai bruožai ir mokymosi stilius	Smalsumas ir informacijos paieška	1: „Smalsus... užduodantis klausimus, ir šalutinius klausimus...nori kažką sužinoti daugiau“. 14: „Pastoviai kažko klausia, pastoviai jam kažkas įdomu“. 18: „Klausinėja daug“ 20: „Smalsus“
	Darbo tempas ir papildomos veiklos poreikis	1: „Skubantis, norintis greičiau atlikti tą užduotį, visada prašantis papildomos kažkokios medžiagos“. 10: „Nuolat turėjimas ką veikti. Pas jį nebūna, kad jis nuobodžiauja ir nieko neveikia“
	Kūrybiškumas ir originalumas	1: „Siūlyti savo idėjas“ 13: „Darbai būna kitokie, savotiški, išsiskiria kažkuo tai, daro kitaip, negu visi kiti“.
Socioemocinis jautrumas ir asmenybės savybės	Emocinis jautrumas ir pažeidžiamumas	7: „Jautrus pernelyg...jeigu jį kažkas pertraukia, tai jis susierzina, susinervina“ 12: „Emociškai pažeidžiamesni, būdingi nuotaikos svyravimai, nesėkmes jautriai išgyvena“ 14: Jautrūs tampa kartais, kai mažai pastebimi...tampa kartais pikti“
	Perfekcionizmas	20: „Šie vaikai yra perfekcionistai. Jiems reikia ištikrųjų viską padaryti gerai, atlikti puikiai“
Psichomotorinis aktyvumas ir elgesio ypatumai	Energingumas	1: „Aktyvus kiekvienoje veikloje“ 4: „Dažnai judrus ir nenusėdintis vietoje“ 14: „Nenustygsta vietoje“ 18: „Impulsyvūs, juos net reikia kartais stabdyti“
	Lyderystė ir socialinės situacijos	7: „Norintis būti lyderiu“. 1: „Norintis padėti ir mokytojai...kartais trukdantis kitai vaikų grupei, kurie negeba atlikti tos užduotėlės.“

GABIŲ VAIKŲ ATPAŽINIMO METODAI, BŪDAI, PRIEMONĖS

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Metodai, būdai, priemonės naudojami atpažįstant gabius vaikus	Stebėjimas	1: „Stebėjimas ir individuali pažanga“. 2: „Mokytojos turi fiksuoti tokius vaikus“. 7: „...mokytoja stebi, vertina“. 9: „Individuali pažanga atspindėtu...“. 17: „Esu pasidariusi lašelį paveikslėlį ir žymiu, jei kažką pastebiu ir priklijuoju“.
	Pokalbiai	17: „Pats siūlo, pats papildo ir draugas įtraukia“. 18: „Pokalbių metu, kai vyksta ryto ratas...jų kitokie sakiniai, mintys kitokios“.
	Tyrinėjimai, eksperimentai	14: „STEAM veiklos, tyrinėjimas, eksperimentai, žaidimai – vaikai pagal savo gabumus parodo ką gali“. 10: „Kuriant kontekstus gabus vaikas pats pasiūlo daug idėjų“ 13: „Kontekstai – skirtingų jų ir kuo daugiau keisti“. 20: „Per kontekstų kūrimą vaikas gali patirtį parodyti“.
	Kūrybinės veiklos	10: „Kūrybinėse veiklose, žaidimuose, saviraiškoje“. 13: „Saviraiška. Jeigu vaidiname pasakas, gabus vaikas išsiskiria, kitaip save išreiškia“. 20: „Per muziką, daile, šokį, naratyviniuose žaidimuose, pasakojimuose ir įvairiose saviraiškose“.
	Technologijų taikymas	17: „Labai sekėsi su interaktyviom priemonėm tobulinti vaiko gabumus...“ 20: „Įvairios programėlės, fotografuojant“
	Bendradarbiavimas su tėvais	17: „Tą informaciją naudoji dvišaliuose pokalbiuose ir susirinkimuose“. 20: „Pasiekimų ir pažangos vertinimas – tai dvišaliai, trišaliai pokalbiai“.

SUNKUMAI ATPAŽIŠTANT GABIUS VAIKUS

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Iškylantys sunkumai atpažįstant gabius vaikus	Vaiko raidos ypatumai	<p>7: „...raida ne visose srityse vienoda“.</p> <p>9: „Žinios aukšto lygio, bet emocinė branda silpna“.</p> <p>10: „Ar tas vaikas nori lyderiauti, ar tikrai jis gabus, ar nori tik dėmesio“.</p> <p>11: „Judrūs ypatingi vaikai, talentingesni, užgožia tuos tylenius ir ramesnius...jiems reikia ramesnės aplinkos, kad atsivertų“.</p> <p>13: „Užgožia kitus, nori būti pirmas, savo žinias parodyti ir išreikšti“.</p> <p>18: „Yra įvairių gebėjimų vaikų grupėje. ...nebūtinai gabus vaikas bus judrus, jis gali būti net ir visai užsidaręs“.</p>
	Dėmesio paskirstymas grupėje	<p>1: „Dėmesį turi paskirstyti kiekvienam vaikui grupėje“.</p> <p>5: „...mažiausiai dėmesio skiriama...dažniausiai likę nuošaly...dirba daugiau savarankiškai“.</p> <p>12: „Sudaryti sąlygas tuos gabumus plėtoti, kada didelės grupės ir daug vaikų“.</p> <p>14: „Dėmesio reikalauja daug, o vaikų taip pat daug“.</p>
	Papildomų užduočių planavimas, kūrimas	1: „...papildomų užduočių davimas ir sugalvojimas, kas jam patiks ir tiks“.
	Stebėjimas ir vertinimas	4: „Stebėjimų svarbiausias dalykas - rezultatas ir rezultatų fiksavimas, kad galėtum kuo remtis“.
	Pedagogų mokymasis ir tobulėjimas	<p>8: „Kompetencijos, žinių trūkumas, jei susiduria su sunkumu, tai kažko nežino“.</p> <p>20: „Tai ir džiaugsmas, ne vien sunkumas, kad mokytojai reikia augti ir augti kartu su vaiku...suzinoti apie gabius vaikus, skaityti, domėtis, lankyti seminarus“.</p>
	Bendradarbiavimas su tėvais	<p>1: „Bendrystė su tėvais labai svarbu, tik kad neviršytų tėvų lūkesčių“.</p> <p>3: „Kartais ir tėvai pasako: mano vaikas gabus. Ypač šiuolaikiniai tėvai, jie pastebi, seka, mato. Reikėtų kalbėti su tėvais, nes ir tėvų turėtų būti rūpestis, kaip tą pastebėtą gebėjimą lavinti“.</p> <p>8: „Kai mokytoja pasako apie vaiko gebėjimus, tai mane išgązdina...“.</p> <p>20: „Kai pasako mokytojas tėvams, kad jūsų vaikas gabus, tėvams kyla neuztikrintumas ir jie galvoja, tai ką dabar daryti? Jie turi tą nepasitikėjimo jausmą“.</p>

VEIKLOS IR METODAI, LABIAUSIAI PADEDANTYS GABIEMS VAIKAMS ATSISCKLEISTI

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Ugdymo veiklos, metodai, labiausiai padedantys gabiems vaikams atsiskleisti	Kontekstinis ugdymas, tyrinėjimas, patyriminės veiklos	<p>6: „Problemų sprendimas, rizikų matymas“</p> <p>3: „Patyriminės veiklos, tyrinėjimai, šitie visi dalykai, kur vaikas pats kažką ieško, pats sprendžia problemas.“</p> <p>1: „Ta veikla, kuri atliepia jo pačio norą pažinti, tyrinėti ir atrasti atsakymą...vaikas gali mokytojui pasiūlyti tą kontekstą išplėtoti kitai veiklai ar net kitai dienai“</p> <p>20: „Programa labai aiškiai nukreipia į daug kontekstų...svarbu mokytojui sukurti kontekstinio ugdymo aplinką. Muziejai, kino filmų edukacijų stebėjimas, įvairios išvykos, ekskursijos, verslumo ugdymas... Miško tyrinėjimas, kuriame tiek daug paslapčių, tai turi labai daug vaikų patirčiai atsiskleisti.“</p> <p>14: „Ugdymas netradicinėje aplinkoje, prie ko gauna gyvai prisiliesti per patirtį.“</p> <p>4: „Kontekstas iš karto parodo vaiką, kuriam įdomu... gabus vaikas iš karto sugalvoja kitokį sprendimą.“</p>
	Žaidybinės veiklos	<p>12: „Sportinės veiklos, STEAM veiklos, žaidimai.“</p> <p>18: „Dažniausiai tai per žaidimus pastebima, kai vaikai žaidžia. Tie jie išsiskiria žaidimų metu.“</p> <p>10: „Būtent laisvas žaidimas, ne mokytoja inicijuotas“</p>
	Kūrybiškumas	<p>2: „Vaikas pats yra kūrėjas“</p> <p>1: „Leisti vaikui atsiskleisti – atnaujintos ikimokyklinio ugdymo programos leidžia pačiam veikti toje veikloje“.</p>
	Darbas grupėse ir mentorystė	<p>5: „Duodi veikti, sprendžia tas problemas grupelėm“.</p> <p>8: „Vaiką reikėtų paskirti kaip mentorių, kad padėtų kitam vaikui“.</p> <p>6: „Apie mentorystę norėjau pasakyti, kad jis nebūtų vienas, o galėtų savo idėjas pasiūlyti bendraamžiams“.</p>
	Mokytojo ir vaiko bendradarbiavimas	<p>20: „Dialogas mokytojo ir vaiko, bendras darbas: pastebėti, inicijuoti ir sudaryti sąlygas....Mokytojas planuoja kartu su vaikų ir renka idėjas. Čia išryškėja gabių vaikų momentai...“.</p> <p>3: „Svarbu, kad vaikas jaustų palaikymą, pastebėjimą, mokytojas atkreiptų dėmesį: ką tu čia sukūrei, ką pamatei, ką padarei...būtų kelios erdvės, kur vaikas galėtų sau įdomioje veikloje atsiskleisti“.</p> <p>1: „...vaikas norės su mokytoja padiskutuoti, prisiminti, ką vakar darė, kaip darė ir sukurti jam vėl kažką naujo...“.</p>
	Technologijų taikymas	<p>1: „Dabar lengviau, gali pasitelkti išmanųjį ekraną, technologijos greitėja su tais vaikais...Jis viską dažniausiai mokės padaryti interaktyvioje lentoje“</p>

PEDAGOGŲ KOMPETENCIJOS

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Asmeninės ir vertybinės kompetencijos	Kūrybiškumas ir lankstumas	4: „Kūrybiškumas, imlumas, empatija, smalsumas. Lankstumo reikia“ 6: „Kūrybiškumas, kritinis mąstymas...Improvizuoti.“ 20: „Kūrybiškumas ir kitos meninės raiškos formos (šokti, dainuoti, piešti).“
	Empatija ir santykis su vaiku	1: „Empatiškas. Žingeidumas. Reaguoti į vaiką, jo poreikius“ 6: „Dirbant su vaiku nusileisti iki vaiko lygmens.“ 20: „Pašaukimas būti mokytoju, pasitikėjimas savimi.“
	Nuolatinis mokymasis	12: „Asmeninis tobulėjimas.“ 17: „Savišvieta.“ 14: „Savišvieta.“ 1: „Mokymasis. Dar reikia seminarų.“ 20: „Dar daugiau mokymų, ugdyti kompetencijas.“
	Programos išmanymas ir pritaikymas	1: „Visos tikslinės kompetencijos, išmanyti programą. Gebėti pritaikyti programą, kontekstus.“ 20: „Pati programa ir inovatyvių priemonių taikymas turi didelę reikšmę. Gebėjimas bendradarbiauti svarbus“ 10: „Bendradarbiavimas.“
	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas	20: „Darbas su tėvais, švietimo pagalbos specialistais. Svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas... Bendradarbiaujame su LISPA, su kūrybos centru, su dailės mokykla.“

ADMINISTRACIJOS VAIDMUO GABIŲ VAIKŲ UGDYMO PROCESĖ

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Administracijos lyderystė ir sisteminis palaikymas gabių vaikų ugdyme	Strateginis ir organizacinis vaidmuo	8: „Pagrindinis, svarbiausias.“ 5: „Sukurti rėmus gabių vaikų atpažinimui.“ 20: „Darbas su švietimo pagalbos specialistais siekiant atpažinti gabius vaikus.“ 12: „Finansinis aprūpinimas...“ 9: „Išvykos, edukacijos.“ 18: „Bendradarbiavimas, partnerių paieška, konkursai.“
	Pedagogų motyvavimas kompetencijų stiprinimas	3: „Ugdyti mokytojų kompetenciją atpažinti gabius vaikus. ...pradėti nuo mokytojų motyvavimo.“ 1: „Mokytojų motyvacija. Skatinam ir mokytojus...“ 13: „Skatintų pedagogus plėsti ir gilinti kompetencijas.“ 12: „...išgirsti pedagogą, ką jis mato.“
	Bendruomenės telkimas ir patirties sklaida	20: „Organizuoti tėvų diskusijas apie tolimesnį gebėjimų plėtojimą. ...pasiūlyti tėvams pasidalinti savo patirtimi metodiniuose, konferencijose.“ 10: „Mokytojos galėtų pasidalinti savo patirtimi metodiniuose ar per susirinkimus“ 1: „Vaikų skatinimas, pastebėjimas.“ 2: „Padėka.“

IŠVADOS (1)

- ▶ Tyrimo rezultatai atskleidė, kad „gabus vaikas“ ikimokyklinėje įstaigoje suprantamas kaip išsiskiriantis pažintiniais, kūrybiniais, socialiniais ir emociniais gebėjimais vaikas, kurio mokymosi tempas, smalsumas ir noras pažinti aplinką yra aukštesni nei bendraamžių. Šie vaikai pasižymi ankstyva raida, kūrybiškumu, savarankiškumu, lyderystės savybėmis ir stipria vidine motyvacija.
- ▶ Tyrimo dalyvių nuomone darbui su individualių gebėjimų vaikais būtinas aukštas profesinis pasirengimas, kūrybiškumas, lankstumas ir nuolatinis tobulėjimas. Gebėjimas individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį – vienas svarbiausių sėkmingo gabių vaikų ugdymo veiksnių. Pedagogų nuomone, svarbu, kad mokytojas gebėtų planuoti ugdymą į priekį, pritaikyti užduotis pagal vaiko poreikius, skatinti saviraišką bei palaikyti motyvaciją, bendradarbiautų su tėvais ir švietimo pagalbos specialistais.

IŠVADOS (2)

- ▶ Tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai taikomi stebėjimo, pokalbio, tyrinėjimo, kūrybinių veiklų, žaidimų, mentorystės ir technologijų metodai. Pedagogai akcentavo kontekstinio, patyriminio ir kūrybinio ugdymo veiklas, kurios leidžia vaikams savarankiškai tyrinėti, ieškoti sprendimų ir mokytis per patirtį. Atsižvelgti, kad ugdymo procesas būtų lankstus, įtraukus ir motyvuojantis, o mokytojas – partneris, padedantis vaikui realizuoti savo potencialą.
- ▶ Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad gabių vaikų ugdymui itin svarbi įtraukianti, kūrybiška ir psichologiškai saugi aplinka, kurioje vaikas gali laisvai veikti, rinktis veiklas ir inicijuoti idėjas. Tyrimas rodo, gabių vaikų ugdymo sistema turėtų būti tobulinama stiprinant žmogiškuosius ir finansinius išteklius, plėtojant projektinę veiklą (pvz., Erasmus+), bendradarbiaujant su kitomis institucijomis bei didinant administracijos palaikymą ir lyderystę.

REKOMENDACIJOS (1)

Pedagogams:

- ▶ Nuolat kelti kvalifikaciją gabių vaikų atpažinimo ir ugdymo srityje, dalyvauti mokymuose, seminaruose, projektinėje veikloje.
- ▶ Taikyti individualizuotas ir diferencijuotas ugdymo strategijas, atliepiančias vaikų poreikius ir gebėjimų lygį.
- ▶ Ugdyti gebėjimą atpažinti netolygią vaikų raidą bei remti ne tik stipriąsias, bet ir silpnesnes sritis.
- ▶ Į ugdymo procesą integruoti STEAM, patyriminio, kūrybinio ir kontekstinio ugdymo elementus.
- ▶ Akcentuoti ne rezultatą, o patį procesą, džiaugiantis vaiko pastangomis.

REKOMENDACIJOS (2)

Tēvams:

- ▶ Bendradarbiauti su pedagogais, domėtis vaiko pasiekimais, dalyvauti ugdymo procese.
- ▶ Sudaryti sąlygas vaikui toliau plėtoti individualius gebėjimus namuose ir/ar per neformalų ugdymą.
- ▶ Vaiką suprasti, palaikyti, padrąsinti, skatinti jo smalsumą, vengti per didelių lūkesčių.

REKOMENDACIJOS (3)

Administracijai:

- ▶ Stiprinti institucinį palaikymą gabių vaikų ugdymo klausimais – numatyti finansinius, žmogiškuosius ir metodinius išteklius.
- ▶ Skatinti mokytojų bendradarbiavimą ir patirties sklaidą
- ▶ Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą su kultūros, meno, mokslo, verslo ir švietimo įstaigomis.
- ▶ Plėtoti kūrybišką, inovatyvią, vaikų iniciatyvą palaikančią aplinką.
- ▶ Įtraukti gabių vaikų ugdymą į įstaigos strateginius planus, siekiant tvarumo ir tęstinumo.

AČIŪ UŽ DĒMESI